

Information till lärare inför besök på Borås Stads skogsslinga i Älmås

Praktisk information

- P-plats vid entrén för 4-5 bilar men det går bra att stanna även vid ladugården 100 meter öster om informationstavlan eller nere vid gamla grusgropen 100 meter väster om informationstavlan om P-platsen är full eller ni kommer med egen buss.
- Närmaste busshållplats är Hagadalen som ligger 200 m från reservatet. Buss linje 350 eller 360 går från Borås resecentrum. Resan med buss tar cirka 10 minuter.
- Det finns två rastplatser. Inne i ladugården finns ett rum med cirka 16 sittplatser. Vid Svarttjärn finns en grillstuga och en grillplats. Dessutom finns bord och bänkar på ytterligare tre platser.
- Toalett och soptunna finns under sommarhalvåret.
- Skogsslingan följer till största delen det markerade 2,4 km spåret.

Reservatsbroschyrer finns på svenska och engelska om du vill veta mer om reservatet. De skall finnas vid informationstavlan men vill du vara på den säkra sidan så hör av dig till någon av kontaktpersonerna så skickar vi önskat antal. De finns även som nedladdningsbara PDF:er på kommunens hemsida.

På baksidan hittar du en karta med förslag på platser där du kan stanna till. De är markerade med en vit siffra i en grön cirkel. Det kan vara information om områdets historia, naturvärde eller skoglig information.

Allmänt om Älmås naturreservat

- Naturreservatet Älmås bildades 2006 och skyddar 35 ha.
- Älmås ger möjlighet att uppleva ett älderdomligt odlingslandskap.
- Det finns gott om spår som vittnar om hur de jordbrukssamhällen såg ut som våra förfäder levde i.

Jordbruket förr

Något förenklat kan man säga att dåtidens lantbruk bestod av uppodlade åkrar där man skördade olika grödor, i Älmås vanligen korn, råg och havre. Ängarna var ogödslade och slogs för att ge vinterfoder till djuren. Åkrar och ängar låg nära bebyggelsen och kallades inägor. Insprängda i landskapet på obrukbar mark fanns lövträd och buskar. Inägorna hägnades så att tamdjuren inte kunde komma in. Djuren fick istället gå på bete i skogsmarken utanför – utmarken. När man skördade inägor fick djuren gå även där. Nötboskapen hade störst betydelse. I Älmås fanns även hästar, får och grisar. Djurens spillning användes att gödsla åkermarken med.

Rödkullan är en av Sveriges äldsta nötkreatursraser. Den är kullig, med vilket menas att den föds utan horn. Den faluröda färgen har alltid funnits på denna ko som ingår i SKB (Svensk kullig boskap). Rödkullan erkändes som ras 1912. Förekomsten av röda, kulliga kor i västra och mellersta Sverige är känd sedan mitten av 1800-talet. Dess ursprung är den numera utdöda gamla svenska allmogekon, även kallad smålandsko. På 1970-talet var rödkullan mycket nära att försvinna, enligt en inventering fanns det bara 18 kor och 2 tjurar av rasen kvar. Det fanns också sperma från ytterligare en tjur kvar hos semin. Rasen kunde dock räddas då man startade ett arbete för att öka intresset för lantrasen och för att bevara den. (Källa Wikipedia). Om du går i reservatet under sommarhalvåret kan du titta efter betande rödkullor.

Läs mera:

Naturvårdsverket	www.naturvardsverket.se
Skogen i skolan	www.skogeniskolan.se
Skogforsk	www.skogforsk.se
Skogsstyrelsen	www.skogsstyrelsen.se
Sveriges lantbruksuniversitet	www.slu.se
Världsnaturfonden WWF	www.wwf.se

Du vet väl att alla skolor i Borås kan få sin egen skolskog?

Utvärdering

Vi är tacksamma om du svarar på följande frågor efter besöket och lägger svaren i Förslagslådan i ladugården (nr 20 på kartan).

1. Besöksdatum:

2. Skola/klass/grupp:

3. Hur stor var gruppen?:

4. Hur upplevde ni skogsslingan?

a) för lätt lagom för svår

b) helt ointressant ointressant

ganska intressant mycket intressant

5. Hur upplevde ni besöket som helhet?

helt ointressant ointressant

ganska intressant mycket intressant

6. Förbättringsförslag/synpunkter

Så här hittar du till Älmås.

Älmås ligger 6 km sydost om Borås centrum vid Riksväg 27. Följ skyltar från Riksväg 27. Närmaste busshållplats är Hagadalen som ligger 200 m från reservatet.

För allas trevnad och för att bevara naturvärdena är det inte tillåtet att i reservatet:

- skada eller föra bort levande eller döda träd, kvistar eller andra växtdelar än bär och matsvamp
- samla, gräva fram eller plocka växter eller djur
- tälta eller ställa upp husvagn annat än på av förvaltare anvisad plats
- göra upp eld annat än på anvisad plats
- framföra fordon annat än på befintlig väg
- rida annat än på befintlig väg
- ha med dig okopplad hund
- sätta upp skylt, affisch eller liknande

Postadress Borås Stad, Tekniska förvaltningen, 501 80 Borås

Skogvaktare Kent Claesson 033-35 73 67

kent.claesson@boras.se

Naturvårdskonsulent Kjell Johansson 033-35 73 54

kjell.johansson@boras.se

Webbplats boras.se

Foto Dag Ekelund och Kjell Johansson

Kartor Naturcentrum AB, 2016/Carina Lindkvist, Samhällsbyggnadsförvaltningen

Grafisk form Borås kommuntryckeri

Tryck Responstryck AB, 2017

Naturreservat i Borås Stad

Älmås

Skogsslinga

1 Odlingsområde från vikingatiden

Det finns det många låga stenhögar här. De kallas för röjningsrösen. I slutet av vikingatiden odlades marken här (ca år 1100). Odling pågick sedan under flera århundraden.

2 Trädhöjd och volym (i)

Hur hög är granen (2A) och tallen (2B)?

3 Hur många träd? (i)

Några meter från stolpe 3 ser du en stolpe i skogen. Den ska du ha som mittpunkt i den här övningen. Du kan räkna ut antalet stammar/ha men även volymen skog mätt i (m³sk)/ha.

4 Vanliga mossor i skogen (i)

Intill stolpen växer några vanliga mossor. Du kan bland annat se husmossa, kammossa, stor kvastmossa, vitmossa och väggmossa

5 Våtmark (i)

Våtmarker fyller en viktig funktion i skogslandskapet.

6 Vanliga ris i skogen (i)

Intill stolpen växer några vanliga ris. Du kan se blåbär, lingon och ljung.

7 Vatten i skog (i)

Vattnet i skogslandskapet har många viktiga funktioner.

8 Skogens livscykel: föryngringsskog – röjningskog – gallringsskog - slutavverkningskog (i)

Så här kan en typisk skog se ut när den är i röjningsstadiet.

9 Skogens livscykel: föryngringsskog – röjningskog – gallringsskog - slutavverkningskog (i)

Så här kan en typisk skog se ut när den är i slutavverkningsstadiet.

10 Skogens livscykel: föryngringsskog – röjningskog – gallringsskog - slutavverkningskog (i)

Så här kan en typisk skog se ut när den är i planteringsstadiet.

11 Hänsyn i skogsbruket (i)

Här syns två exempel på hänsyn i skogsbruket: högstubbar och refuger (områden som lämnats).

12 Grillplatsen vid Svartjärn

Vid grillplatsen finns ett mindre område som lämnas orört från skogsbruk. Därför finns flera vindfällan här. Lägga märke till spåren efter vedlevande insekter och var hackspettarna tagit bort barken för att leta efter dem.

13 Skogsbrand och skogens livscykel: föryngringsskog – röjningskog – gallringsskog - slutavverkningskog (i)

På den lilla yta där björkslyet står tätt brann skogen den 12 maj 2008. Området är inte planterat. Fråga eleverna om de kan se vilka trädslag som kommer först - "pionjärträd". I normalt skogsbruk skulle detta område vara i röjningsstadiet – men nu är vi i ett naturreservat.

14 Sträcka med namngivna trädslag

Här finns olika trädslag med namnskyltar. Du kan se ek, gran, bok, tall, vartbjörk, brakved, apel, klibbal, rönn, glasbjörk, lind, sälg, ask, hassel, asp och trubbhagtorn.

15 Gamla stenmurar

Många av stenmurarna går att identifiera på en karta från 1869. Hur gamla de äldsta stenmurarna är går inte att säga säkert.

16 Hamlade träd

Förr i tiden beskars många lövträd med några års mellanrum. Det kallas att hamla träden. Löv och kvistar blev foder till husdjuren. Nya träd hamlas för att efterlikna det gamla kulturlandskapet. Det är ofta ask som hamlas.

17 Älmås – husgrund

Vi befinner oss nu där gårdarna i det gamla Älmås lög. På den här platsen har det funnits hus åtminstone sedan 1600-talet. Huset norr om vägen revs i början på 1960-talet.

18 Lönn med lunglav

Det finns många skyddsvärda lavar i naturreservatet. En art som är lätt att känna igen är lunglaven.

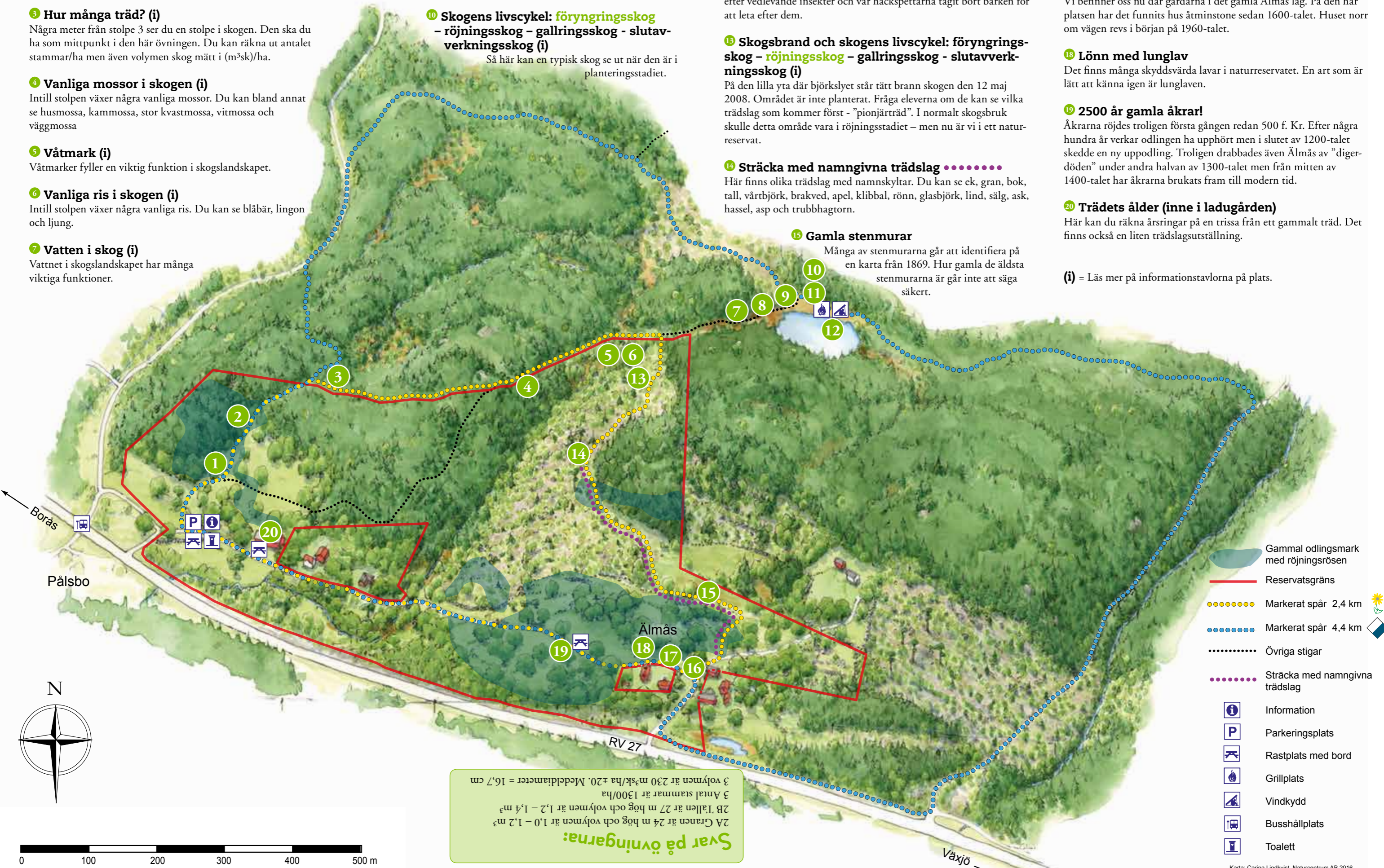
19 2500 år gamla åkrar!

Åkrarna röjdes troligen första gången redan 500 f. Kr. Efter några hundra år verkar odlingen ha upphört men i slutet av 1200-talet skedde en ny uppodling. Troligen drabbades även Älmås av "digerdöden" under andra halvan av 1300-talet men från mitten av 1400-talet har åkrarna brukats fram till modern tid.

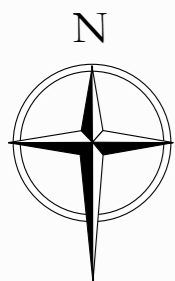
20 Trädets ålder (inne i ladugården)

Här kan du räkna årsringar på en trissa från ett gammalt träd. Det finns också en liten trädslagsutställning.

(i) = Läs mer på informationstavlor på plats.

- Gammal odlingsmark med röjningsrösen
- Reservatsgräns
- Markerat spår 2,4 km
- Markerat spår 4,4 km
- Övriga stigar
- Sträcka med namngivna trädslag
- Information
- Parkeringsplats
- Rastplats med bord
- Grillplats
- Vindkydd
- Busshållplats
- Toalett

Svar på övningarna:
 2A Granen är 24 m hög och volymen är 1,0 – 1,2 m³
 2B Tallen är 27 m hög och volymen är 1,2 – 1,4 m³
 3 Antal stammar är 1300/ha
 3 volymen är 230 m³sk/ha ±20. Medeldiameter = 16,7 cm